

PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA

xalqaro ilmiy-metodik jurnal

2(10)
2024

ISSN 2181-3787
E-ISSN 2181-3795

“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA”
xalqaro ilmiy-metodik jurnal

«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ»
международный научно-методический журнал

“PEDAGOGICAL ACMEOLOGY”
international scientific-methodical journal

№2(10) 2024

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2023-yil 5-maydagi 337-qarori bilan **07.00.00 - tarix, 13.00.00 - pedagogika, 19.00.00 - psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruruiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

MUNDARIJA

DOLZARB MAVZU 7

Soyib Saidovich Raupov. O‘qituvchilar sha’ni va qadr-qimmatining huquqiy kafolati 7

07.00.00 - TARIX 12

Haitov Jahongir Shodmonovich, Aslonov Axmadjon Gani o‘g‘li. O‘zbekiston Mustaqilligining Dastlabki Yillarida MDH davlatlari bilan hamkorlik aloqalari tarixidan 12

Mubinov Muhammadali Akobirovich. The first studies of the history of Central Asian khanates by English-speaking authors 16

Abdullayeva Dilfuza Abduljalilovna. Buxoro hukmdorlari yozgi saroyining ta’miranish tarixi 20

Erkinova Nilufar Mirshod qizi. Buyuk ipak yo‘lida so‘g‘dliklar faoliyati tarixiga doir masalalar.... 24

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI..... 28

Sobirova Maxbuba Yusupdjanovna. Qadriyat – insonni rag‘batlantiruvchi kuch 28

N.R.Ashurov, Raxmonova Mavluda Suvon qizi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishning nazariy asoslari..... 32

Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich. “Axloq” va “xulq” (axloqiylik) kategoriyalari o‘rtasidagi munosabat..... 36

Dilnoz Salimovna Ro‘ziyeva. Tibbiyot muhandisligi yo‘nalishida ta’lim texnologiyalaridan foydalanish metodikasi..... 40

Sayfullayeva Gulhayo Ixtiyor qizi, Malikova Muhabbat Boyto‘ra qizi. Kredit-modul tizimining tamoyillari va vazifalari..... 45

Шоумаров Ғайрат Бахромович, Қодиров Умарали Дўстқобилович. Миллий гвардия тизимида психологик хизматнинг айрим жиҳатлари 49

Shoumarov G‘ayrat Bahromovich, Qodirov Umarali Do‘stqobilovich. Milliy gvardiya tizimida psixologik xizmatning ayrim jihatlari 53

Saloxitdinova Navro‘za Murodulla qizi. “Tabiiy fanlar” darslarida steam ta’limini joriy qilish.... 56

Eshchanova Gavhar Otajonovna, Abdullayeva Sanobar Ibadullayevna. Boshlang‘ich sinf o‘qish va matematika darslarida interfaol usullardan foydalanishga kompetensiyaviy yondashuv..... 61

Qurbonov Maqsudali Sobirali o‘g‘li. Optika bo‘limi bo‘yicha laboratoriya eksperimentlarining hozirgi holatini tahlil qilish 64

Zaripova Gulbahor Kamilovna. The importance of the class teacher in the education of schoolchildren as perfect personalities..... 69

To‘xtasin Rajabov Ibodovich. Musiqa darsida o‘zbek xalq folklor turkimiga kiruvchi buxoro bolalar folklor qo‘shiqlarini o‘rgatish dolzarb metodik muammo sifatida 78

Nigmatova Mavjuda Maxmudovna. Oilada tolerantlikni shakllantirish yo‘llari..... 83

Abdumannatov Abdumajit Matayevich. Alisher Navoiy ma’naviy merosining yoshlar tarbiyasidagi o‘rni..... 87

Abdrimov Inoyatbek Axmedovich, Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari kreativ fikrlashini rivojlantirishning pedagogik va metodik asoslari 91

Hakimova Nargiza Supxonovna. Boshlang‘ich sinf tarbiya darslarida o‘quvchilarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish yo‘llari 96

Sidiqova Dilora Shavkatovna. Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabalarning mutaxassislik fanlaridan kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik imkoniyatlari 100

Mamadjanova Nozimaxon Azimxodjayevna. O‘quvchilarda kommunikativlikni rivojlantirishda didaktik o‘yinlar 105

Temirova Matluba Karim qizi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida estetik tarbiyani rivojlantirishda sharq mutafakkirlari ma’naviy merosining o‘rni..... 109

Hakimova Nargiza Supxonovna

Buxoro davlat universiteti
maktabgacha ta'lim kafedrası
dotsenti, pedagogika fanlari
bo'yicha falsafa doktori (PhD)
n.s.hakimova@buxdu.uz

BOSHLANG'ICH SINIF TARBIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNING IJTIMOYIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH YO'LLARI

Annotatsiya: maqolada boshlang'ich sinf tarbiya darslarida o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan chora-tadbirlar va dars hamda darsdan tashqari mashg'ulotlarni tashkil etish yo'llari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: ijtimoiy kompetensiya, tarbiya, axloq, muomala madaniyati, o'z-o'zini anglash.

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ В КЛАССАХ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: в статье показаны мероприятия, направленные на формирование социальной компетентности учащихся начальных классов, а также способы организации уроков и внеклассной деятельности.

Ключевые слова: социальная компетентность, образование, нравственность, культура поведения, самосознание.

Mamlakatimizda maktab ta'limini isloh qilish zamirida boshlang'ich sinf o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi yaxshilash va ularda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Yosh avlodni tarbiyalashda eng muhim jihat jam'iyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar dinamikasini hisobga olgan holda, bolalarning ijtimoiy ko'nikmalar va rollarni o'zlashtirishi uchun sharoit yaratish, ularning ijtimoiy xulq-atvori madaniyatini rivojlantirish hisoblanadi. Bugungi globallashuv jarayonlari, fan-texnika taraqqiyoti, innovatsion jamiyatga bo'lgan ehtiyoj yoshlar uchun ko'plab imkoniyatlar yaratmoqda. Ular oldiga tezkor qarorlar qabul qilish, innovatsion tafakkurni shakllantirish, intellektual salohiyatni oshirish bilan birga milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiq bo'lishdek hayotiy talablarni qo'yimoqda. Davlat ta'lim standartida kompetensiyaviy yondashuv talablari asosida o'quv materiallari mazmuni va sifatini takomillashtirish hamda ushbu sohadagi ilg'or xorijiy tajribani samarali tatbiq etish boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirishga yanada ko'proq muhim masala ekanligini belgilab berdi.

Ijtimoiy kompetensiya fuqarolik va ijtimoiy faoliyat (fuqaro, saylovchi va boshqalar rolini o'ynash), ijtimoiy va mehnat sohasida (iste'molchi, ishlab chiqaruvchi), oila sohasida bilim va tajribaga ega bo'lish bilan tavsiflanadi. munosabatlar va mas'uliyat, iqtisodiyot va huquq masalalarida, kasbiy o'zini o'zi belgilash sohaslarida. Ushbu kompetensiya quyidagilarni o'z ichiga oladi:

-ijtimoiy va axloqiy me'yorlarga rioya qilish: Vatanga, ona shahriga, maktabga g'urur, vatanparvarlik tuyg'ularini rivojlantirish;

- tengdoshlari bilan shaxslararo muloqot usullari va ko'nikmalarini egallash: maktabdan tashqari mashg'ulotlarning jamoaviy shakllariga tayyorlik, maktabda va maktabdan tashqarida kattalarga hurmat bilan munosabatda bo'lish.

- o'z qarorlarini qabul qilish qobiliyati.

- ongli ravishda tanlash qobiliyati

-o'z ehtiyojlari va maqsadlarini tushunish istagi; muvaffaqiyat holatini, ijobiy his-tuyg'ularni uyg'otadigan muhitni yaratish.

Boshlang'ich ta'lim bolaning rivojlanishidagi ijtimoiy vaziyatning o'zgarishini o'z ichiga oladi. Yetakchi faoliyat sifatida o'rganishga o'tish mavjud bo'lib, u o'z navbatida kichik yoshdagi o'quvchilarni ijtimoiy hayot bilan tanishtiradi. Ta'lim faoliyatida va boshqalar bilan ijtimoiy o'zaro munosabatlarda muvaffaqiyat yoshga bog'liq yangi shakllar bilan ta'minlanadi.

Shunday qilib, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarning ijtimoiy kompetensiyalari tarkibiga quyidagilar kirishi mumkin:

jamiyatdagi muloqot va xulq-atvorning asosiy axloqiy normalarini bilish;

nizolarning oldini olish va konstruktiv hal qilish usullarini bilish.

Ikkinchi komponent - motivatsion va qadriyat - quyidagi ko'rsatkichlarni o'z ichiga oladi:

•o'zini, qobiliyatlarini adekvat baholash va muvaffaqiyat/muvaffaqiyatsizlik sabablarini baholash qobiliyati;

•hozirgi voqealarga adekvat hissiy munosabat bildira olish;

•o'zini va boshqa odamni empatiya qilish, his qilish, tushunish qobiliyati;

•hamkorlik jarayoniga hissiy jihatdan ijobiy munosabat.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy kompetensiyalarining navbatdagi komponenti - faoliyatga asoslangan - quyidagilarni nazarda tutadi:

•boshqa odamlarni tinglash va muloqotga kirishish qobiliyati;

•bolalarning bir-biri bilan hamkorlik qilish, harakatlarini muvofiqlashtirish va sherigining fikrini hisobga olish qobiliyati;

•jamoada ishlash va jamoa tomonidan qabul qilingan qoidalarga amal qilish qobiliyati;

•muzokaralar olib borish va umumiy echim topish qobiliyati;

•konfliktni hal qilishning to'g'ri yo'lini topa bilish;

•jamiyatda qabul qilingan axloqiy me'yorlar va xulq-atvor qoidalariga muvofiq o'zini tutish qobiliyati.

Ushbu ko'rsatkichlarni hisobga olgan holda, ijtimoiy vakolatlarni rivojlantirishning quyidagi darajalari ajratiladi:

- **past**, samarali ijtimoiy o'zaro ta'sir uchun zarur bo'lgan shaxsiy shakllanishlarning past darajasi bilan tavsiflanadi;

- **o'rtacha**, ijtimoiy vakolatlarining ma'lum ko'rsatkichlari etarli darajada shakllangan va ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyat yoki o'zaro ta'sirlarda muvaffaqiyatga erishish uchun asos yaratishi mumkin bo'lsa, boshqalari rivojlanishning past darajasida bo'lsa va ijtimoiy o'zaro ta'sirni murakkablashtiradi;

- **yuqori**, ijtimoiy faoliyatda muvaffaqiyatni ta'minlaydigan barcha yoshdagi shaxsiy rivojlanishlarning barqaror rivojlanishiga erishish bilan tavsiflangan ya'ni yoshga qarab ijtimoiy vakolatlarining barcha muhim tarkibiy qismlarining rivojlanish sur'atlari yuqori bo'ladi.

O'rganilayotgan muammo bo'yicha psixologik-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish va boshlang'ich maktab o'quvchilari bilan eksperimental tekshiruvni shuni ko'rsatdiki, bolalarda ijtimoiy qobiliyatlarning yomon rivojlanishi quyidagilarda namoyon bo'ladi:

1) o'qishga qiziqishi past;

2) maktab vaqtida bolalarda tashvish, zo'riqish, hissiy cheklanishning mavjudligi;

3) tengdoshlar bilan munosabatlarning ziddiyatli tabiatida, boshqasining muvaffaqiyatidan xursand bo'laolmaslik;

4) og'zaki muloqotga zarar etkazadigan sinfdoshlar o'rtasida og'zaki bo'lmagan muloqot shakllarining ustunligi;

5) haqiqiy muloqotda xulq-atvor normalari va qoidalari haqidagi bilimlardan foydalana olmaslik.

Shunday qilib, kichik maktab o'quvchilarining ijtimoiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan maxsus tashkil etilgan ijtimoiy-pedagogik tadbirlar zarur.

Boshlang'ich maktabning har bir yilida o'quvchilar bilan ishlash xususiyatlarini ham qayd etish kerak. Shunday qilib, birinchi sinf o'quvchilari bilan ishlashda o'qituvchi bolaning maktab faoliyatiga jalb qilinishiga va o'quvchi va o'qituvchi o'rtasida ishonchli munosabatlarni shakllantirishga e'tibor berishi kerak. Shuning uchun kichik guruhlarda va individual suhbatlarda muloqotga ko'proq e'tibor berish muhimdir. Birinchi yil natijasi o'zini o'quvchi sifatida bilishi kerak.

2-sinf o'quvchilari bilan o'tkaziladigan tadbirlar bolalarda xudbinlikni bostirish va ijobiy xarakter xususiyatlarini shakllantirishga qaratilgan. Ikkinchi yil natijasi sinf jamoasida barqaror do'stlik munosabatlarining shakllanishi bo'lishi kerak. Qo'shma o'yinlar, suhbatlar va rolli o'yinlar bolalarda do'stona jamoa ekanligini tushunishga yordam beradi.

Uchinchi yil eng mas'uliyatli hisoblanadi. Bolalar o'zlari qaror qabul qilishlari, o'z faoliyatlari va harakatlarini tahlil qilishlari kerak. Bu erda "Men va boshqalar. Men boshqalarning nigo-hida",

“Mehribon inson bir asr mehr bilan yashaydi”, “Biz mojarolarni qanday hal qilamiz” kabi eng dolzarb mavzularda suhbatlar o‘tkazish maqsadga muvofiq. Uchinchi sinf o‘quvchilari bilan ishlash va ularda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish bo‘yicha barcha o‘quv ishlarining natijasi shundaki, bolalar jamiyatdagi xatti-harakatlarning usullari va qoidalari, odamlar o‘rtasida do‘stona munosabatlar o‘rnatish qobiliyati va tajribasi haqidagi bilimlar tizimini o‘zlashtiradilar.

"Mojarolarsiz yashashni o‘rganish" darslari bolalarga nizolarsiz muloqot qilish va nizodan chiqish yo‘llari uchun ba’zi qoidalarni o‘rganishga yordam beradi va bolalarga ijtimoiy o‘zaro munosabatlarning ijobiy tajribasini olishga yordam beradi. Odamlar bir-biri bilan muzokara olib borishni biladigan guruhda odam o‘zini yaxshi his qiladi, degan fikr bolalarni o‘zlashtirishi uchun muhimdir.

Odatda, har bir darsning tuzilishi uch qismdan iborat:

1. Kirish qismi: salomlashish marosimi, uning vazifasi bolalar bilan hissiy jihatdan ijobiy aloqa o‘rnatish va ularning tengdoshlariga e‘tiborini shakllantirishdir. Isitish, shuningdek, ishga tayyorgarlik ko‘rishga, bolalarning faollik darajasini oshirishga va ularning guruhda birdamligini shakllantirishga yordam beradigan mashqlarni o‘z ichiga oladi.

2. Asosiy qismga o‘yinlar, suhbatlar, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish kiradi.

3. Yakuniy qism: xulosa qilish (mulohaza), xayrlashuv marosimi.

Ushbu dastur bir o‘quv yiliga mo‘ljallangan bo‘lib, umumta‘lim maktabining 3-sinfi o‘quvchilari uchun taklif etiladi va o‘quv jarayonida amalga oshiriladi. Dasturni amalga oshirishda quyidagi ishtirokchilar ishtirok etadilar: talabalar, sinf o‘qituvchisi, ijtimoiy o‘qituvchi, psixolog.

O‘quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish bo‘yicha ishlarining mazmuni quyidagi jadvalda keltirilgan:

Yo‘nalish	Tarbiyaviy vazifalar	Tadbirlar
“Biz va bizning sinfimiz”	sinfdagi qulay muhit yaratish, bolalar o‘rtasida aloqa o‘rnatish; bolalarning birgalikdagi faoliyatda hamkorlik qilish istagini rivojlantirish, bolalarning sinf va maktab hayotida faol ishtirok etishiga yordam berish; sheriklik, g‘amxo‘rlik va o‘zaro yordam ko‘nikmalarini rivojlantirish.	Kirish darsi "Keling, bir-birimizni bilib olaylik". Dars "Siz bilan do‘st bo‘lish qanchalik yaxshi!" Kichik doira shaklida Dars "Do‘stlarim men bilan bo‘lganida".
"Agar siz mehribon bo‘lsangiz"	o‘zaro hurmat, muomala, o‘zini va boshqa odamni his qilish va tushunish qobiliyatini tarbiyalash; talabalarning axloqiy me‘yorlar va xulq-atvor qoidalarga muvofiq harakat qilish qobiliyatini rivojlantirish; o‘z xatti-harakatlarini va boshqalarning harakatlarini tahlil qilishga qaratilgan o‘zini-o‘zi hurmat qilish qobiliyatini rivojlantirish.	"Mehribon bo‘ling" darsi. "Odob va xulq-atvor normalari bo‘yicha ekspertlar turniri" jamoaviy musobaqasi. Dars "O‘zingizni hurmat qiling - boshqalarni hurmat qiling" “Yaxshi kutilmagan hodisalar kuni” aksiyasi
"Mojarolarsiz yashashni o‘rganish"	bolalarni bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo‘lishga o‘rgatish, nizolarsiz muloqot qilish uchun ba’zi qoidalarni o‘rganish va nizoni hal qilish usullari; bolalarga ijtimoiy o‘zaro munosabatlarning ijobiy tajribasini olishga yordam berish uchun konstruktiv nizolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish; guruh ichidagi hamjihatlikka erishish, umumiy "Biz"ning bir qismi sifatida shaxsiy "men" ni tushunish.	Bir qator fikrlar ko‘rinishidagi dars "Biz mojarolarni qanday hal qilamiz". Yakuniy dars "Biz va sinfimiz".

Ushbu dasturni amalga oshirish jarayonida sinfdagi hamkorlik muhiti yaratiladi, bu bolalarga o'zlarining ahamiyatini his qilishlariga yordam beradi, do'stlikni mustahkamlashga yordam beradi va boshqa bolalarga hurmat. Bunga maxsus real va xayoliy vaziyatlarni, jumladan, tengdoshlar o'rtasidagi ziddiyatlarni hal qilishda vositachilik, dramatisatsiya, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish va o'yinlar kabi tadbirlarni tashkil etish orqali erishiladi. Sinflarda o'qituvchi ijobiy o'zini o'zi qadrlashni, nizolarga konstruktiv munosabatni va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan xatti-harakatlarni modellashtiradi. Shuni ham ta'kidlash kerakki, o'qituvchi va bolalar o'rtasidagi muloqotda quyidagi me'yorlarga rioya qilish kerak:

- bolaning fikrini oxirigacha tinglash;
- uning o'rniga qaror qabul qilmang, balki uni o'zi buni qilishga undang;
- talabalar uchun ochiq va ochiq bo'lish;
- o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi munosabatlar o'zaro hurmat, ishonch, adolat va talabchanlik asosida qurilishi kerak.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish bo'yicha ijtimoiy-pedagogik faoliyat ijtimoiy barkamol shaxsni har tomonlama rivojlantirish va tarbiyalashga qaratilgan, konstruktiv hamkorlikka va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan faoliyatga tayyor bo'lgan ta'lim jarayonini shunday tashkil qilishni nazarda tutadi. O'qituvchining ta'limning dastlabki bosqichidanoq o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirish ustida ishlash zarurligini anglashi juda muhimdir. Ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish talabalarga ta'lim faoliyatida ham, jamoat hayotida ham muvaffaqiyatli ijtimoiy o'zaro ta'sir qilish tajribasiga ega bo'lish imkonini beradi. Uning fuqaro sifatida kamol topishi o'quvchining shaxsiy manfaatlar va jamiyat ehtiyojlari o'rtasidagi bog'liqlikni qanchalik samarali namoyon eta olishiga, o'z qadriyatlar tizimini shakllantirishiga, odamlar va atrofdagi dunyo bilan hamkorlik qila olishiga bog'liq. Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy kompetensiyalarini yanada o'rganish juda dolzarb bo'lib, umumta'lim maktablarining o'quv amaliyotida ularni shakllantirishning yangi shakllari va usullarini izlashni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Басова В. М. Формирование социальной компетентности личности //Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика. – 2008. – Т. 14. – №. 4. – С. 107-110.
2. Suphonovna H. N. Formation of social-legal competences of students in primary class education lessons //Science and innovation international scientific. – 2023. – Т. 2. – №. 2.
3. Hakimova N. S., Uralova H. M., Ravshanova S. R. Boshlang'ich sinf matematika darslari orqali o'quvchilarning axborotlar bilan ishlash kompetensiyasini rivojlantirish //golden brain. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 185-188.
4. Hakimova N. S., Avezova S. M. Boshlang'ich sinf tarbiya darslarida o'quvchilarda ijtimoiy va huquqiy kompetensiyalarni shakllantirishda ijodiy-ta'limiy o'yinlardan foydalanish //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 5. – С. 95-99.
5. Hakimova N. S., Avezova S. M. Tarbiya darslarida o'quvchilarda ijtimoiy va huquqiy kompetensiyalarni shakllantirishning o'ziga xos ahamiyati //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – Т. 2. – №. 5. – С. 91-94.
6. Супхоновна, Хакимова Наргиза. «Преимственность формирования социально-правовых компетенций учащихся на уроках начального образования».
7. Hakimova N. Madaniyatshunoslik yondashuvi asosida bo'lajak o'qituvchilarni boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijtimoiy va huquqiy kompetensiyasini shakllantirishga tayyorlash //Science and innovation. – 2023. – Т. 2. – №. Special Issue 9. – С. 207-210.
8. Hakimova N., Dilova N. Formation of social competences of elementary school students in extracurricular activities //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2023. – Т. 420. – С. 10020.
9. Хакимова Н. С., Курбанова М. Методы формирования чувства уважения к социально-правовым нормам у учащихся во время уроков //Scientific Impulse. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 1500-1508.